

POKROK ZAPADU

PUBLISHED WEEKLY

Published by Pokrok Publishing Co.,
1809-1811 Howard St.—Tel. 2913.

Subscription by mail, - \$1.00 per year.

YCHÁZÍ KAŽDOU STŘEDU.

Vydává: Vydavatelská Spol. Pokroku
VÁO. BUREŤ, ředitel.

309 1311 Howard ul. — Telefon 2913.

Předplatné - \$1.00 na rok.
Do Čech \$1.50 na rok.

Adresujte jednoduše

POKROK ZAPADU
Omaha, Neb.

Omaha, Neb., 21. března 1906

Všem se líbí.

Praha, v Čechách,
dne 24. února 1906.

Dnes dovoluji si Vám zaslati první svůj dopis z Prahy; jen prosím odpoví, že tak pozdě Vám vše zasílám. Nyní budu ládně zaslati dopisy pro Váš list, který se i p. Ignátu Herrmannovi líbí. I mně vás list velice se zamlouvá; i jeho vkusná úprava zasluhuje plného uznání. Se srdečným pozdravem
Antonín Pietánek.

Pravda o spisovatelích Havlasovi.

Rázce a bezohledné vystoupení spisovatele Jana Havlasa rozčeřilo hladinu českoamerické veřejnosti více, než kdo byl by se nadál, — a rozbourilo 'klid' v kalných vodách. K věčné debatě ovšem nedošlo, — zde se polemizuje překrucováním výroků a nadávkami v devadesáti devíti případech ze sta. Myšlenka zůstala vespod, zašlapána nohami maličkých lidiček, — za to osoba p. Havlasa těžila se takové 'pozornosti', že jen trochu slušnějšího člověka to až zaráželo. Až i k otáčením soukromého jeho dopisu snížil se jeden z těch lidí, nemajících ponětí ani o nejjednodušších základech slušnosti, — jeden z těch lidí, jimž lépe by slušelo zacházet s domácími zvířátky, než vychovávat lidi. Všechno to úsilí poházet blátem českého spisovatele, je zbytečné a p. Havlasovi je dojata k smíchu; ale nám je líto, že s tím zároveň do bláta stržena byla idea, myšlenka. Pan Havlas, jež tak úzkostlivě maozí posílati opět do vlasti, obávající se ostrého jeho péra, — neptěsem, aby jako některí velikáni těžil z důvěřivosti našeho lidu; přijel sem za studii, opustil nás před čtvrtkem, a mezi nás na této cestě se již nevrátil, syt jsa zákeřnických útoků, podákaných z různých stran na jeho osobu, na jeho čest i na jeho dílo. Co dobrého zasel na naši půdu, vyklíčilo už a poroste; to světo, jež on rozsvítil, nezhasne. A ty útoky na literární práci, na jeho 'nepatrnou osobičku', — to vše nemělo významu pro jméno Havlasovo; jak živé a nenáviděné byly ty různé 'pravdy o spisovatelích Havlasovi', snižující jeho činnost, ukáží nejlépe otáčením článku z pražského 'Českého Světa', jedné z nejškodlivějších revol českých.

'Český Svět' vydáván je v Praze Karlem Hippmanem, a ne byl nikdy a Janem Havlasem ve spojení; tím větší váhu má článek 'Jan Havlas' otáčený 10. února v jeho sloupcích v rubrice 'Čestní spisovatelé v cizině' a ozdobený podobenkou autorovou a vkusnými ornamenty.

'Cizina byla ode vždy útočištěm mladých umělců českých všech oborů,' píše Český Svět, 'a země Yankeeů, Amerika, není nám po té stránce zcela tak vzdálena, ač nás dělí od ní celá nekończnost oceánu a evropské pevniny. Neodcizovala nám téměř nikdy našich umělců, — ona jediná,

obohatí je naopak novým prostředím, novým světem a novým životem, který nezůstává bez vlivu na jejich umělecké tvoření a životní prohloubení. Tak vzpomínáme na Sládka, ... atd. ... — a konečně z poslední naší generace literární na Jana Havlasa, na jehož umělecké dílo tak charakteristický rys vřela právě země Abrahama Lincolna. Nejlepší toho dokladem jest nejbližší novinka, kterou u Vilémů chystají, — totiž kompletní vydání obsaženého cyklu prací mladého autora Jana Havlasa. 'Jak sny umírají', sluje tento cyklus, obsahující, nemýlíme-li se, nejlepší a nejzajímavější práce z péra Havlasova a jistě nejcharakterističtější pro autora samého, jehož neobyčejně věrná a životně povídka z Tater a z Uherké Slovače, pody to u nás tak málo literárně vyčerpané, na ráz dobyly přizeň naší nejširší obce čtenářské a zajistily Havlasovi trvalou, všeobecnou oblibu. Věk také jest Jan Havlasa jedním z nejživotnějších našich mladých autorů a jeho práce mají především vynikající vlastnost, jen omezeným literárním dílem přiznačnou; zajímají všeobecně. Budou čteny se zájmem a požitkem vybranými čtenáři, jako s dychtivostí nejširšími vrstvami čtenářskými. Jeť Havlas talentem temperamentní, vášnivý, ale především jasný, přehledný a prostý vůči afektaci. Nevyhledává problémů, aby je analysoval bůhví jakými procesy a tak unavoval pozornost čtenářovu: jest oštie dramatický, spádový, barvitý. Vybírá děj apartní, thema mimořádné, sujet zajímavější první větou. Volí nejpestřejší prostředí, zpracovává vše krajně jednoduše, avšak právě tím tak působivě, že většinu jeho dobrodružství čtenář prožívá téměř současně. Jestliže jeho povídky z Tater líčí hrůzu scenerií a příhod, z nichž mnohé autor sám prožil, tak živě a suggestivně, že čtenář ocitá se téměř v působnosti umění geniálního básníka E. A. Poea, zavádí nás autor svým 'Jak sny umírají' potulkami tu z Čech do Italie, líce úchvatné scenerie Florence, tu zase až do moderního Babelu—Chicago a do měst severní Ameriky. A při tom jeho sloh jakoby zjemněl, jsa plin jemné gracie Maupassantovy a temperamentu d'Annunziova. Při tom, — což zvláště zdůrazňujeme, ať v tom, ať v onom konci světa zatouláme se s autorem, sledáváme v něm srdce ryze české, vroucně vlastenecké, abychom užili starého, ale vystiženého úsloví: Jistě hned tak nenalezne čtenář v poslední naší literatuře píesky tak vše české a takové české tragiky, jakou jest na příklad hned počáteční črta cyklu, nazvaná 'Smutek posledního' a není možno, aby ho nepřemohla tlumená její tragika, načrtaná tak stručnými, tak prostými a zároveň tak vroucími slovy, jakými vládne umění Havlasovo.

Nyní ptáme se čtenáře, jenž sledoval články p. Havlasovy v tomto listě uveřejněné a útoky zvl. 'Svornosti' podnikané na p. Havlasa: co si myslí o oněch lidech, kteří snaží se snižiti význam spisovatele lžemi, otiskovanými pod titulem 'pravdy'? O 'trvalé, všeobecné oblibě' p. Havlasově v Čechách mluví pražská revue; o tom, že p. Havlasa je jedním z nejživotnějších mladých autorů českých; o tom, že je 'umělcem' — Co snažil se nahlat zdejší obci čtenářské kterýsi list? Pan Havlasa si štěkání psů ani nepovšiml: stará vlast právě v čas řekla sama své slovo oním článkem, který jsme dnes otiskli; a tisíce našich čtenářů, nedočkavě beroucí týdně do ruky Pokrok a čtoucí ze všeho nejdříve práce z péra Havlasova, — ty jsou odpovědí zdejších Čechů.

Den za dnem...

Poznámky.

Jde den za dnem, týden za týdnem a všechno se mění... A my lidé už jsme těm změnám tak uvyklí, že ani téměř nepozorujeme, že mění se ve světě mnoho. My bychom pro ty své denní strasti a bolesti brzy zapomněli na všechno, a jen tak časem vytrhneme z té všednosti nějaká zpráva důležitějšího obsahu... Veliký básník volnosti slavil své šedesátileté jubileum; jiný básník právě padesát let tlí v chladné zemi; národ francouzský vybavuje se z těžkých pout a vzpomíná dnů revolučních; na Rusi prapor odboje proti hrúzovládě se rozplápolal a nadšeněji než kdy jindy; jedna z největších bojovnic za ženskou emancipaci vydechla svou duši; a konečně v našem životě českoamerickém začíná přece jen svítat a proudit zdravější myšlenkové vlny... Hle, čtenáři milí, co tu věci, přes něž nelze lhostejně přejít k dennímu pořádku. A já prosím jen o malou pozornost, abych tě provéstí mohl od jedné ke druhé, jak slyš mé stačí. A prosím, buď trochu zvědav a čti; zvědavost bývá časem pěknou cností a neškodí...

Svatopluk Čech! Ano, náš Svatoptuk Čech sestáruil a náš národ ten šestý křížek mu přimaloval slavně... Náš Čech... Náš básník volnosti... Lituji tě čtenáři můj, že jsi neměl té příležitosti aspoň pročísti desetinu těch oslavných článků a blahopřejných, nadšených telegramů, jichž se mu dostalo... Náš národ v těhle těch oslavách nedá se zahodit. Noviny se oblékly do slavnostního hávu, do sloupců svých vtěsnaly slávy a chvály co se jen dalo. A já lituju, že se životopisnými daty jsem tě už dříve seznámil. Hle, jak vzácnou příležitost měl jsem, se znovu rozplamenit anebo zabouřit. Mám čtenáři totéž české srdce jako ty a to vši, že je k těmle těm věcem tuze náchylný. A bohužel oněhdy jsem ještě nevěděli, že to bude celý náš národ, jenž bude oslavovat... Pamatuju se tak na různé ty maličkosti, kdy část toho našeho národa házela dnešního oslavenci i klacky pod nohy... Ale sestáruil, a hle, národ se umoudřil všeobecně. Uznali zásluhu i ti, kteří často rozhlaholili své houfnice k potupě... Nu, my zde v Americe známe, jak ty věci chodí. Nu, tedy, tentokrát slavili všichni. S tím šestým křížkem přimalovali i nezměrnou lásku Šli svorně všichni... Šli Sokolové vosenití vysloužilci, svobodomyšlní i katolíci, socialisté i měšťáci — nu, zkrátka celý národ. A každý z nich mluvil o lásce, o takové staré lásce, která náhle oživila. A ku podivu, jak české zprávy ze staré vlasti znějí, žádný z nich se nad tou lží ani nezarděl... My zde v Americe tak svorně liti přece jen neumíme. To snad proto, že nedovedeme tajit závist nebo staré nepřátelství ve svém srdci... A pěvec 'Písní otroka', oněch písní, z nichž čerpali jsme vzdor a odboj, tuze děkoval. Že je tuze rád, že má radost z té lásky. Ale tisíc proti jedné, a přece jen se tomu podivil, jak lidé dovedou zapomenat, nebo se přetvařovat. Ale národ aspoň na sklonku života, připravil mu překvapení.

Už celých padesát let uplynulo od té doby, co položili do chladné země básníka, který zpíval o bolesti tak jak cítil, jenž nedovedl ukrýti to, co bouřilo v jeho srdci a který byl prvním nejdůležitějším hlasatelem nového života. Byl sice Němcem Jiadřich Heine, ale člověkem v první řadě. Byl vlastně vším, aby mohl vypít kašičku utřpení do dna, aby o všem mohl se rozepřvat. Narodil se r.

1799 v Duesseidorfu v Německu z rodící židovských. Chodil kdesi do škol, stal se doktorem práv; později přestoupil k protestantství. Psal básně, mnoho jich na psal a jeho 'Kniha písní' je majetkem celého vzdělaného světa. V letech 1835 byly spisy jeho v Německu zakázány. Nenáviděl německou předstíranou mravnost, miloval volnost přesvědčení, zpíval o bolestech všech — a nenáviděl ho... Později žil v Paříži v poměrech dosti hdných. Onemocněl chorobou míchy, po osm let z lůžka svého již nepovstal, až konečně v r. 1856 smrt učinila konec jeho trápení. Heine měl svými básněmi veliký vliv na naše první literáty nuaější doby. Neruda, Hálek, Němcová a i začátky Vrchlického byly toho důkazem. Zemřel... ale písně jeho vznesly se duše nezemřely. On, jenž byl nešťastným hlasatelem nového rána, dušně bolestně přeplněnou, on, jenž vypil kalich hořkosti až ke dnu — dnes žije aspoň u těch, jimž svou bolestí byl nejbližší. A ony mohutné pravdy, tak upřímně hlásané, došly přece jen ocenění...

Není možno, aby rozbourené duše na Rusi se daly uklidnit. Poměry ruské jsou příliš křiklavé a ruská srdce nadšená pro svobodu, nelze upokojiti jen zavedením nové hrúzovlády. A národ, zdá se, nyní jasně uvědomuje si přičiny oněch neutěšených poměrů. Známý Maxim Gorkij ve svém svolání k lidem dobré vůle, praví mezi jiným: 'Já prohlašuji, že ruská revoluce je hnutí kulturní a tvůrčí, jediné hnutí způsobilé zachrániti národ před rozpadnutím. Prohlašuji, že buržoasie je bezmocna a neschopna tvůrčí práce, a dále prohlašuji, že anarchie v národě je dílem vlády, která je vedena jen jedinou snahou, aby chránila své zájmy, které nemají nic společného se zájmy národa.'

Poslední události ve Francii jsou pro zemi tu zdravým lékem. Národ, jenž nejdříve si uvědomil, odkud vychází pramen poroby a duševního otroctví, vymaňuje se ponesáhlu z okovů... A celý svět, jemuž též kdysi Francie byla tajnou láskou a vždy imponovala mu prvím výtkikem zpoury, hledí k její očišovací práci s nadšením... A idea oně plané svobody, která stala se hymnou všech utlačovaných lidí, v níž poprvé byly vysloveny naděje na nový život, dochází k uskutečnění. — Pařížská městská rada pojmenovala v nejdávnych dnech jednu ze svých ulic: ulici Santerrovou, po jednom z oněch mužů, z nichž lidové podání udělovalo velikého hrdinu velké francouzské revoluce. Santerre v bouřlivých dobách jsa v čele zástupů dobyl Bastillu, tu stránoa a obávanou tvrz Paříže, která za panování králů tolik často nevinných pohltila obětí... Význam Santerrovů v poslední době poněkud utrpěl na své důležitosti tím, že bylo dokázáno, že vítězství jeho bylo dosti laciným, ana Bastilla hájena byla jen několika lidmi Bastilla byla ohromnou tvrzí, již původním údelem bylo hájení Paříže. Později za panování Ludvíka XIV. proměnila se v státní vězení, opatrované četnou vojenskou posádkou. A Bastilla stala se strašnou skvrnou tehdejší vlády ministrů a králových milostnic. Nepohodlné nebo nenáviděné osoby často bez přičiny uvřezny do chladných kopek žalářnic na pouhý pokyn. Nebylo třeba žádného soudního rozsudku, dostali pouze smutně pověstný list s pečeti a podpisem ministra, aby nešťastník, jehož jméno na listině bylo napsáno, uvřzen byl na vědy do útroh děsného vězení. Ba stávalo se často, že za peníze od kohokoliv mohli

na listinu tuto napsati se jméno osoby, která ještě téhož dne byla vyhledána a uvřezna na vědy. A když přes Bastillu přehoula se mohutná vlna velké revoluce francouzské a ona skvrna Paříže dobytá, přišlo se na odhalených oněch zločinů... Dnes již Bastilla nestojí; arovnána byla se zemí, ona, jež připomíná nejbolestnější chvíle francouzského národa. A jen dnes po letech, při náhlém vzpomnutí jména jejího dobytele se znovu Francie o ní rozhovorit.

V Rochesteru, N. Y., zemřela 13. března jedna z nejnadašenějších bojovnic ženské emancipace, slč. Susan B. Anthony ve věku 86 let. Již v mládí svém snažila se uvědomiti ženu, že třeba jí povznesti se z toho bahna všedního života. Dokazovala, že muž, vracející se z práce či z místa, kde čerpal sílu pro ideál osvobozeného člověka, má naléztí doma družku, rozumějící oněm ideám a ne slabého ženského tvora. Ba ona snažila se ženám dokázati, že i ony mají právo rozhodovati ve věcech politických. Hlasovali rovnost žen s muži v Coloradu, Utahu, Idaho a Wyomingu, je dílem jejím. Narodila se v r. 1820 v Adams, Mass. Později přišedila se do Rochesteru, kde nějaký čas zastávala místo učitelky. V roce 1848 svolala první konvenci žen, v níž přijato usnesení, aby ženy všemí prostředky domáhaly se rovného práva politického s muži. Byla za to tupena, hanobena a její karikatury často objevovaly se v amerických listech. Kdysi měli pro ni jen posměch, urážky a kletbu, ale slečna Anthony toho nedbala. Kráčila za svým cílem, neohlížejíc se na ony překážky. A vědecký národ přece jen po smrti pro ni zastruchil, zaplakal a věnoval jí aspoň několik sloupců novinářské chvály.

Že v našem životě českoamerickém začíná se už jednou přece už myslet, svědčí ty četné úvahy a články, jichž denně se dočítáme. A takový článek, jako je 'Vyšší české učelství', neměli bychom jenom pročísti a s vědomím, že vykonali jsme tím svou vlasteneckou povinnost, odložití. Nám to věčné spolehání se na ty, kteří 'jsou od toho', aby o věc se starali, nepomůže ani za mák... Všichni přiložme ruce k dílu. Časem vytrhneme nás nějaká zpráva z klidné nečinnosti, jako ku př. výkaz o práci Matice Vyššího Vzdělání. Pociťme třeba z toho upřímnou radost, třeba si i hrdě vydechne nad ní — ale snad ze samé radosti přehledněme další zprávu, že M. V. V. nedostává se dostatečné podpory a že třeba nových a nových příspěvků. My zde bychom už jednou měli překonat onen předusudek, který bohužel máme při každé těhle věci hned po ruce, že se nás to netýká, že nemáme děti atd. Vezměte si jediné číslo toho nejoboženějšího českého listu ve staré vlasti, z toho nejchudšího kraje jak už jen možno a shledáte se jistě se zprávou, že tam a tam při veselce toho a toho chudáka, vzali z kapsy poslední groš a věnovali ho Ústřední Matici Školské, či jinému záchranému podniku. Poslední krejcar, jehož nedostatek druhého dne třeba pocítili, vzali a dali na oltář vlasti. A těch případů je denně sta a sta; vybírá se při každé příležitosti, všude i v té nezapadléjší a nejmuchdší dědině. A nikdo z nich nemá z toho ničeho. Jen to velké a silné vědomí, že vykonali cosi pro věc dobrou a svatou, pro věc svého čestaví. A onino lidé na ně pohrdavým úsměvem nasyceného k hladovému — mohli by nám být v těhle věcech příkladem...

Otákar Čápar.